

Kennisdossier 'Onderkant Arbeidsmarkt'

**Dit dossier is in zijn geheel terug te vinden als webdossier op de site van [Alleato](#).
De tekst is door Alleato samengesteld aan de hand van diverse bronnen.**

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Feiten en cijfers	3
Beleid	4
Praktijk	5
Netwerken	8
Verder lezen	8

Inleiding

Meer dan 250 duizend mensen in Nederland hebben - vanwege opleiding, arbeidshandicap of maatschappelijke problemen- grote moeite om werk te vinden dat bij hen past. Het is zowel maatschappelijk als financieel niet acceptabel dat grote groepen mensen uitgesloten zijn van betaalde arbeid.

Om deze groep mensen die het moeilijk heeft om op eigen kracht aan het werk te komen, aan de slag te helpen bestaan er diverse regelingen. Het huidige kabinet wil verschillen wegnemen tussen diverse regelingen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, zoals de bijstand (Wwb), sociale werkvoorziening (WSW) en de Wajong door 'één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt'. Met als doel om zo veel mogelijk mensen te laten werken naar vermogen.

Gemeenten worden volgens het [Bestuursakkoord 2011-2015](#) verantwoordelijk voor alle burgers die niet zelf een plek vinden op de arbeidsmarkt. Onder andere ook voor de sociale werkvoorziening, de zogeheten sociale werkplaatsen waar mensen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap werken. Het budget hiervoor krimpt echter met twee miljard euro. Met andere woorden gemeenten moeten met minder geld meer mensen aan het werk helpen. Het onderdeel 'werk' van het bestuursakkoord werd op 8 juni 2011 door een meerderheid van de gemeenten afgewezen tijdens het congres van de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Gemeenten, UWV Werkbedrijf, het rijk en sociale partners staan daarmee de komende jaren gezamenlijk voor een grote maatschappelijke opgave.

Eén regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt zal wellicht rijksuitgaven verlichten, maar het is te hopen dat deze bezuiniging niet ten koste gaat van de kansen op werk voor de mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zonder extra ondersteuning is werk voor iedereen een illusie, is de conclusie uit de Arbeidsmarktanalyse 2010 van de Raad voor Werk en Inkomen.

Feiten en cijfers

Het huidige kabinet wil met minder geld meer mensen met een afstand op de arbeidsmarkt aan het werk helpen. In dat kader kondigt het kabinet bezuinigingen aan op de WSW, Wajong en op re-integratiemiddelen. Gemeenten worden in staat gesteld om meer mensen te laten werken door het ontschotten van de budgetten en de inzet van het instrument loondispensatie (tijdelijk werken onder het minimumloon). [Factsheet Eén regeling onderkant arbeidsmarkt](#).

Ruim 300.000 mensen hebben op dit moment een bijstandsuitkering en ruim 200.000 mensen zitten in de Wajong, de uitkering voor arbeidsgehandicapten die nooit hebben kunnen werken. Daarnaast werken er zo'n 90.000 mensen in de sociale werkvoorziening (WSW) en zijn er nog zo'n 10.000 mensen met een gesubsidieerde baan via de gemeente (de oude Melkertbanen). Al deze regelingen worden gezamenlijk wel 'de onderkant van de arbeidsmarkt' genoemd. [Lees meer](#)

Bekijk een [visualisatie van de huidige situatie](#) (bijstand, WW en Wajong) per gemeente in de provincie Utrecht. Mensen die kunnen werken en die nu nog een beroep zouden doen op de wet Investeren in Jongeren (WIJ), de Sociale werkvoorziening (Wsw) of de Wet Werk en Bijstand. (WWB) en Arbeidsongeschiktheidsvoorziening voor jonggehandicapten (Wajong), vallen vanaf 1 januari 2013 onder de [Wet Werken Naar Vermogen](#).

Gevolgen Wet Werken naar Vermogen:

De invoering van de Wet Werken naar vermogen heeft gevolgen voor mensen die nu al gebruik maken van de Wajong, Wsw en WIJ. [Lees meer](#).

Daarnaast wordt de huidige taak van UWV om jongeren met een arbeidsbeperking te begeleiden en ondersteunen naar werk, bij de gemeenten ondergebracht. Volgens staatssecretaris De Krom van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) zullen gemeenten echter niet verplicht worden gesteld om medewerkers van UWV in dienst te nemen om deze taken uit te voeren. [Lees meer](#).

Beleid

Het huidige beleid dat gericht is op mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bestaat uit WWB, Wet WIJ, Wsw en Wajong.

Wet werk en bijstand (Wwb)

Als men niet in eigen levensonderhoud kan voorzien, dan helpt de overheid met werk zoeken. Zolang er geen werk is ontvangt diegene bijstand, via de Wet werk en bijstand (Wwb). Mensen die een bijstandsuitkering ontvangen, zijn verplicht om werk te zoeken of een re-integratietraject te volgen. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de [Wwb](#).

Wet WIJ

Wet WIJ staat voor Wet Investeren in Jongeren (WIJ). Deze wet moet ervoor zorgen dat alle jongeren tot 27 jaar (m.u.v. jongeren die niet kunnen werken, bijvoorbeeld vanwege een handicap) een opleiding volgen of werken. Vanaf 1 januari 2013 houdt de Wet Investeren in Jongeren op te bestaan voor nieuwe aanvragers. Vanaf die datum stromen jongeren onder de 27 jaar die niet werken en niet naar school gaan in bij de [Wet werken naar vermogen](#).

Wsw

De Wet sociale werkvoorziening (Wsw) schept aangepaste werkgelegenheid in een zo regulier mogelijke omgeving voor personen die willen werken, maar dit niet onder normale arbeidsomstandigheden kunnen doen vanwege een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wsw. Veel gemeenten besteden de uitvoering uit aan sociale werkvoorzieningsbedrijven (sw- bedrijven), soms in samenwerking met andere gemeenten.

Het rijk verstrekke in 2006 voor 2,2 mld. euro aan middelen om de Wsw uit te voeren. De sw- bedrijven gaven in totaal in 2004 3,6 mld. euro uit (Blank et. al, 2007). Rijksbijdragen zorgden voor 60% van de financiële dekking, gemeentelijke bijdragen voor 2% en de productieopbrengst voor 27%.

De doorstroming van Wsw'ers vanuit sw- bedrijven naar begeleid werken in gewone banen komt op dit moment te weinig van de grond. Het is namelijk niet in het financiële belang van sw- bedrijven om de meest productieve werknemers uit te laten stromen, aldus de Algemene Rekenkamer. Ook voor betrokkenen zelf ontbreekt in de meeste gevallen volgens de RWI (2006) een financiële prikkel om door te stromen, omdat het arbeidsvoorwaardenpakket bij een Wsw bedrijf in vergelijking tot de markt aantrekkelijk is.

Wajong

De Wajong is een inkomensvoorziening voor personen die op hun 17e verjaardag ten minste 25% arbeidsongeschikt zijn, of die dat vóór hun 30ste tijdens studie zijn geworden. In meeste gevallen gaat het om personen zonder arbeidsverleden.

De instroom in Wajong is afgelopen jaren enorm gestegen. Volgens de onderzoek van Cultureel Plan Bureau dreigt de instroom Wajong bij ongewijzigd beleid op termijn een bestand van 300.000 tot 400.000 te bereiken. Hierin wordt geconstateerd dat de instroom van licht en zeer licht verstandelijk gehandicapten, autisten, ADHD'ers en mensen met psychische ziektebeelden afgelopen jaren zeer sterk gestegen is, terwijl de instroom van zwaarder verstandelijk gehandicapten en lichamelijk gehandicapten relatief weinig is toegenomen.

Daarnaast zijn de gemeenten sinds 2004 alerter om personen die daarvoor in aanmerking komen, een Wajong-uitkering te laten ontvangen in plaats van een bijstandsuitkering door de afschaffing van de bijstand onder 27 jaar. Het grootste deel (64%) van deze instromers heeft een psychisch ziektebeeld (persoonlijkheidsstoornissen en schizofrenie) en minder dan 20% heeft een VSO (het voortgezet speciaal onderwijs) /PRO (praktijkonderwijs) achtergrond.

Het UWV vervult sinds 2005 een regierol, gebruik makend van regionale Wajong-teams met arbeidsdeskundigen, gespecialiseerd in jonggehandicapten. Het UWV voert deze taak als zelfstandig bestuursorgaan uit in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Gemeenten zijn sinds 2004 financieel geprikkeld om personen die daarvoor in aanmerking komen, een Wajong-uitkering te laten ontvangen in plaats van een bijstandsuitkering.

Gemeenten betalen namelijk de WWB uit hun eigen budget, terwijl de Wajong uit de algemene middelen wordt verstrekt. In 2007 kostte alleen de Wajong de Nederlandse samenleving 1,75 miljard euro. Feitelijk zijn de kosten nog hoger, aangezien mensen met een Wajonguitkering niet werken en dus geen belasting afdragen. De Nederlandse overheid geeft tientallen miljoenen uit aan re-integratie en 2,2 miljard euro aan sociale werkplaatsen (waar 15% van de Wajongers werkt).

Praktijk

Er moet genoeg ruimte zijn voor verdere ontwikkeling (trainingen, opleidingen om kennis en vaardigheden van mensen aan te vullen), projecten en initiatieven om diverse knelpunten en instroom aan de onderkant van de arbeidsmarkt te verminderen. Denk hierbij aan voldoende banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, betere aansluiting onderwijs - jeugdzorg- arbeidsmarkt, voorkomen van schooluitval, betere samenwerking tussen sectoren en overheden.

Op dit moment worden tal van initiatieven ontplooid die dienen te leiden tot een betere arbeidsparticipatie van Wajongers. Voorlopig onderzoek door de kenniscentrum Cross Over geeft echter aan dat de opbrengst van diverse initiatieven in de afgelopen jaren gering is gebleven, omdat enerzijds het aantal plaatsingen vaak beperkt blijft en anderzijds deze plaatsingen ook niet bestendig/duurzaam zijn.

Daarnaast wordt geconstateerd dat er een enorme veelheid aan organisaties en organisatienetwerken is die zich richt op het verwerven en behouden van werk voor jongeren met een beperking. Binnen deze organisaties is een grote versnippering

zichtbaar. Dit vraagt een betere samenwerking tussen lokale overheden, bedrijfsleven, onderwijs en andere - bij de arbeidsmarkt betrokken - partijen. Deze acties moeten vooral uitgevoerd worden in de regio's. Daar is immers het beste zicht op de omvang van de problematiek en de concrete maatregelen die nodig zijn om hier iets aan te doen.

We moeten ook niet vergeten dat er ondanks interventies een groep mensen zal zijn voor wie participatie op de arbeidsmarkt niet haalbaar is. Voor deze mensen zal aanvullende werkgelegenheid blijvend noodzakelijk zijn. Hieronder ziet u een aantal voorbeelden van projecten/interventies gericht op arbeidsparticipatie van groepen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De kennisbank [Kennisbank CrossOver](#) geeft inzicht in o.m. projecten, methodieken en projecten op het gebied van jongeren met een beperking.

Interventies ten behoeve van Wajongers

- Project HONDERD!N Meer kans op duurzame werk voor arbeidsgehandicapte en langdurige zieke jongeren in de provincie Utrecht door een betere samenwerking tussen lokale overheden, bedrijfsleven, onderwijs en andere bij de arbeidsmarkt betrokken partijen. Dat is waarin de provincie Utrecht en Stichting Instituut Gak willen investeren door middel van het project HONDERD!N, Wajong-talent aan de slag in de provincie Utrecht. Daarmee willen ze op bovenlokaal niveau bijdragen daar waar gemeenten of andere organisaties niet of onvoldoende in staat zijn om zelf initiatieven en activiteiten te organiseren. Het project wordt momenteel uitgevoerd door Alleato en CliëntenBelang Utrecht in samenwerking met werkgevers, Wajongers, gemeenten en het UWV WERKbedrijf. Het project moet een bijdrage leveren aan het vormgeven van een betere samenwerking tussen verschillende probleem eigenaren door allianties te creëren. Niet door nieuwe voorzieningen te creëren, die later door gebrek aan geld weer moeten worden beëindigd, maar door na te gaan op welke wijze de synergie in het systeem verbeterd kan worden en wat elke instelling zou moeten veranderen om een goed functionerende keten van diensten aan te bieden.
- Participatieplan: het UWV WERKbedrijf brengt arbeidsmogelijkheden in kaart van de Wajongers die instromen in de nieuwe werkregeling door middel van een participatieplan.
- UWV competentietestcentra: het UWV WERKbedrijf gaat specifieke competentietests ontwikkelen om meer inzicht in de competenties van Wajongers te krijgen.
- www.WajongWerkt.nl: Deze website voor Wajongers en werkgevers heeft als doel om Wajongers aan het werk te helpen en het bestand van UWV toegankelijk te maken.
- Convenanten tussen UWV en werkgevers: Convenanten tussen UWV en werkgevers die bereid zijn om een aantal Wajongers in dienst te nemen. Twee voorbeeld convenanten:
Convenant Provincie Noord-Holland is een convenant tussen UWV, het Slotervaartziekenhuis en de Universiteit Maastricht voor het creëren van 100 werkplekken voor jongeren met een beperking.
Het convenant Provincie Noordoost- en Zuidoost-Brabant is een convenant tussen UWV en werkgeversverenigingen in Noordoost- en Zuidoost-Brabant (Atlant Partnership) voor het creëren van 400 werkplekken voor jongeren met een beperking.

- Pilotprojecten werkgelegenheidsplannen met grote bedrijven om werkplekken te creëren. Bijvoorbeeld: NS, NXP, Nuon en Philips, sw bedrijven en het UWV WERKbedrijf waren in 2010 bezig met werven, selecteren en plaatsen van kandidaten. [Lees meer](#)
- Two Ticks: Two Ticks is de introductie van een symbool voor werkgevers die open staan voor mensen met een arbeidsbeperking. Two Ticks is een symbool (twee vinkjes) dat een bedrijf in Engeland kan aanvragen waarmee het aangeeft dat het open staat voor personen met een arbeidsbeperking. Een onderdeel van dit instrument is dat een sollicitant met een arbeidsbeperking altijd wordt uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek, mits hij/zij voldoet aan de functie-eisen. Inmiddels voeren 8.000 bedrijven het symbool in hun personeelsadvertenties en steeds meer bedrijven melden zichzelf aan voor een [Two Tick-erkenning](#).
- Regionale werkgeversservicepunten UWV. Op dertig vestigingen van het WERKbedrijf is in 2010 een Werkgeversservicepunt Wajong ingericht waar werkgevers met al hun vragen over de Wajong terecht kunnen. [Lees meer](#)
- Programma Cultuuromslag Wajongers. Programma Cultuuromslag Wajong (PCW) Interdepartementaal implementatieprogramma van de nieuwe Wajong wetgeving die is ingegaan op 1 januari 2010. PCW is in 2008 gestart met een verkenning naar attitudes en gedrag en heeft zijn activiteiten afgerond op 28 februari 2011. Het Programma Cultuuromslag Wajongers was gericht op het bevorderen van een op arbeid gerichte attitude en beeldvorming rondom jongeren met een beperking. Volgens het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is er een cultuuromslag nodig bij werkgevers, werknemers, professionals en de Wajongers zelf. Zie [eindverslag Programma Cultuuromslag Wajong 2008-2010 Interventies gericht op allochtonen](#)

Interventies ten behoeve van allochtonen

- Onder de onderkant van de arbeidsmarkt vallen ook groepen allochtonen. Een groot deel van de allochtone bevolking participeert niet succesvol op de arbeidsmarkt. Dit heeft grotendeels te maken met onderwijsachterstanden en de matige taalbeheersing van het Nederlands. Uit de FORUM Monitor 2010 blijkt dat de werkloosheid van niet-westerse allochtonen in één jaar van 10% naar 14% steeg. Op de website van KIEM (Kennisinstituut Integratie) vindt u relevante informatie over [interventies gericht op arbeidsparticipatie van allochtonen](#).

Interventies gericht op werkloze jongeren

- De overheid had afgelopen jaren jeugdwerkloosheid in het vizier en er worden verschillende acties ondernomen om de werkloosheid onder jongeren tegen te gaan. De wet WIJ (Wet Investeren in Jongeren) moet ervoor zorgen dat alle jongeren tot 27 jaar een opleiding volgen of werken, ook jongeren die nu niet naar school gaan en geen werk hebben. Alle jongeren die naar het jongerenloket van het UWV Werkbedrijf gaan voor werk of een uitkering krijgen van de gemeente een opleiding of een baan aangeboden. In de provincie Utrecht daalt de jeugdwerkloosheid licht, maar niet voor iedereen. Er zijn een aantal groepen die nog steeds extra aandacht vragen. Zo is er een groeiend aantal jongeren met een schuldproblematiek, kwetsbare jongeren die net niet in aanmerking komen voor de Wajong en jongeren met een justitiële achtergrond.

- *De implementatie van het actieplan Jeugdwerkloosheid regio Utrecht-Oost* wordt ter hand genomen door een projectleider vanuit de coördinerende gemeente Amersfoort en regio Utrecht-Midden vanuit de coördinerende gemeente Utrecht.

Overigens: de wet WIJ gaat op in de Wet Werken naar Vermogen. De actieplannen jeugdwerkloosheid worden hiermee afgeschaft.

Netwerken

- [Linkedin groep Werken naar vermogen](#).
- [Socity](#), virtuele ontmoetingsplaats voor iedereen die te maken heeft met gemeentelijke sociale zaken.
- [SZwerk forum uwv ww wia wajong bijstand uitkeringen](#)

Verder lezen

- [Eén regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt](#). Notitie [Divosa](#).
- [Korte introductie op de Wet werken naar vermogen](#)
- [Veelgestelde vragen over de wet Werken naar Vermogen](#)
- [Toekomstvisie landelijke overheid](#)
- [Wat is de overheid van plan met de Wet Wajong?](#)
- [Wat is de overheid van plan met de sociale werkvoorziening?](#)
- Werken naar vermogen, zoals de nieuwe wet ook gaat heten levert het kabinet veel kritiek op: [Landelijke Cliëntenraad \(LCR\)](#); [Cedris](#), [brancheorganisatie van de sociale werkvoorzieningsbedrijven](#); [Wajongers Centraal](#); [FNV](#); [CNV](#); [Vereniging van Nederlandse Gemeenten](#); [VNO-NCW](#)
- [Veldonderzoek](#) naar factoren die van invloed zijn op het welslagen van projecten gericht op toeleiding naar en begeleiding op het werk van jongeren met een handicap, NSGK, Revalidatiefonds 2010.
- [Handvatten voor samenwerking gemeenten en SW-bedrijven](#)